

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/91/2007

SPOŁECZNY WIZERUNEK POLSKIEJ SZKOŁY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

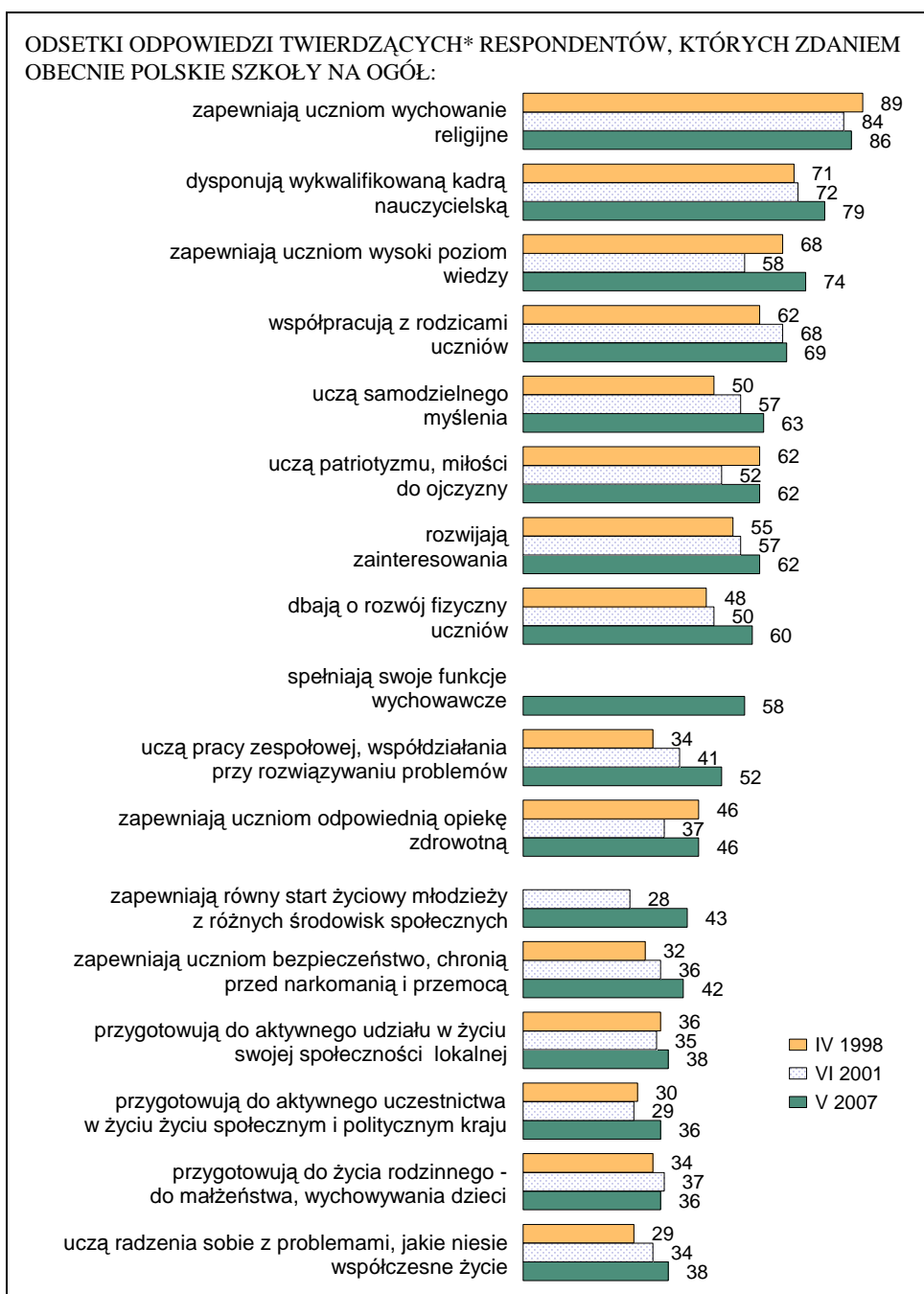
WARSZAWA, CZERWIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

- ☐ Społeczny wizerunek polskiej szkoły jest obecnie dużo lepszy niż w latach 1998 i 2001. Poprawiły się opinie ankietowanych dotyczące jedenastu (z siedemnastu uwzględnionych w badaniu) dziedzin funkcjonowania szkół.

* Połączono odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*

- ☐ Ponad połowa Polaków (57%) postuluje wprowadzenie w szkolnictwie zmian (w tym 26% wskazuje na konieczność dużych zmian, a 31% – niewielkich). Co piąty badany (20%) uważa, że nie należy niczego zmieniać, a 23% nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

W mijającym roku szkolnym w środowisku uczniowskim miały miejsce tragiczne wydarzenia, które w trakcie debaty publicznej uznano za przejaw kryzysu polskiej szkoły i modelu wychowania młodzieży. Ministerstwo Edukacji Narodowej zaproponowało szereg środków zaradczych, jednak spotkały się one z bardzo zróżnicowaną reakcją opinii społecznej. Sytuacja ta sprzyja refleksji nad kondycją polskiej szkoły i skłania do kontynuacji badań na temat jej społecznego wizerunku. Podobnie jak w latach 1998 i 2001, poprosiliśmy ankietowanych¹ (w tym również rodziców uczniów i inne osoby mające bliski kontakt z uczniami) o ogólną ocenę systemu szkolnictwa oraz siedemnastu wybranych dziedzin jego funkcjonowania. Zapytaliśmy także badanych, czy dostrzegają potrzebę wprowadzenia jakichś zmian w obecnym systemie edukacji, oraz zachęciliśmy, by przedstawili swoje propozycje.

OGÓLNE OCENY POLSKIEGO SYSTEMU SZKOLNICTWA

Polski system szkolnictwa cieszy się obecnie dobrą opinią – znacznie częściej oceniany jest pozytywnie (51%) niż negatywnie (36%). Oceny te są lepsze niż uzyskane w roku 2001, po czterech miesiącach doświadczeń związanych z przeprowadzaną wtedy reformą edukacji. Są one jednak nieco gorsze niż w roku 1998 – przed objęciem władzy przez AWS, którego rząd zainicjował tę reformę. Warto zauważyć, że – niezależnie od terminu badań – opinie Polaków na temat szkolnictwa mają charakter umiarkowany (nieliczne są skrajne oceny).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (204) zrealizowano w dniach od 11 do 14 maja 2007 roku na liczącej 946 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY POLSKI SYSTEM SZKOLNICTWA OCENIA PAN(I), OGÓLNIIE RZECZ BIORĄC, JAKO:

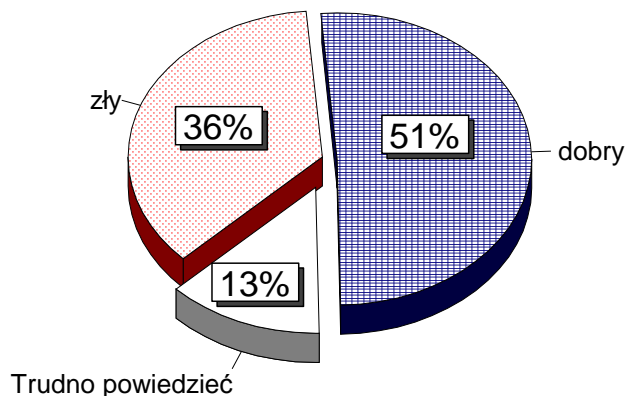

Tabela 1

Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 1998		VI 2001		V 2007	
	w procentach					
- zdecydowanie dobry	4	58	1	43	3	51
- raczej dobry	54		42		48	
- raczej zły	26	31	32	42	28	36
- zdecydowanie zły	5		10		8	
Trudno powiedzieć	11	11	15	15	13	13

Zwraca uwagę fakt, że lepszy obraz systemu edukacji mają respondenci stykający się na co dzień z życiem szkół (przede wszystkim rodzice uczniów, ale także wszyscy, w których rodzinie, gospodarstwie domowym są uczniowie) niż osoby niemające tak bliskiego kontaktu z uczniami i w związku z tym gorzej poinformowane o tym, co się dzieje w szkołach, lub znające problemy edukacji tylko z przekazu medialnego.

Warto przy tym zauważyć, że porównywane grupy badanych (zarówno rodzice, jak i wszystkie osoby mające bliski kontakt z uczniami, a także niemające takiego kontaktu) niemal równie często (od 34% do 37% wskazań) wypowiadają się krytycznie o polskiej edukacji. Jednak w każdym przypadku oceny pozytywne w większym lub mniejszym stopniu przeważają nad negatywnymi (patrz opinie netto w poniższej tabeli).

Tabela 2

Kategorie respondentów wyodrębnione ze względu na kontakt z uczniami	Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:			
	dobry	zły	Trudno powiedzieć	Opinie netto*
	w procentach			
Rodzice uczniów (N=244)	60	34	7	+26
Ankietowani, w których gospodarstwach domowych są uczniowie (N=328)	56	35	9	+21
Ankietowani, w których gospodarstwach domowych nie ma uczniów (N=617)	48	37	15	+11
* Jest to różnica między odsetkiem ocen pozytywnych i negatywnych				

Przewagę opinii pozytywnych nad krytycznymi odnotowujemy także w większości grup społeczno-demograficznych (zob. tabele aneksowe). Jedyne mieszkańcy środowisk wielkomiejskich znacznie częściej wystawiają szkolnictwu oceny negatywne (50%) niż pozytywne (39%). Do najbardziej krytycznych w tym względzie należą także ludzie z wyższym wykształceniem, o wysokiej pozycji społeczno-zawodowej, zatrudnieni w instytucjach państwowych i publicznych, dobrze sytuowani (niemal połowa z nich negatywnie ocenia szkolnictwo). Im niższe natomiast wykształcenie i pozycja społeczno-zawodowa, tym rzadziej respondenci wyrażają negatywne oceny, ale też tym większe mają trudności ze sprecyzowaniem swojej opinii. Obecny system szkolnictwa najczęściej aprobują rolnicy (62% ocen pozytywnych i 24% negatywnych), mieszkańcy wsi (odpowiednio: 60% i 26%), a także robotnicy i bezrobotni. Należy ponadto podkreślić, że pozytywnie oceniają go też ludzie młodzi, w wieku od 25 do 34 lat (odpowiednio: 60% i 31%) oraz uczniowie i studenci, którzy w większości znają dzisiejszą rzeczywistość szkolną z własnego doświadczenia (odpowiednio: 59% i 39%).

OCENY WYBRANYCH DZIEDZIN SZKOLNICTWA

Zasadniczo pozytywny obraz szkolnej rzeczywistości wyłania się również z analizy szczegółowych opinii dotyczących siedemnastu wybranych dziedzin funkcjonowania szkół. W dwunastu dziedzinach odnotowujemy bowiem przewagę opinii przychylnych nad krytycznymi. W odniesieniu do trzech kwestii zdania są podzielone (równowaga ocen pozytywnych i negatywnych). Jedyne co do dwóch spraw przeważają opinie negatywne.

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	Oceny pozytywne	Oceny negatywne
	w procentach						
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	31	54	5	1	8	86	6
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	21	57	8	1	12	79	9
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	14	60	16	2	8	74	18
- współpracują z rodzicami uczniów	14	54	14	3	14	69	17
- uczą samodzielnego myślenia	11	52	17	5	15	63	22
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	13	48	18	5	15	62	23
- rozwijają zainteresowania	11	51	21	3	14	62	24
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	9	51	23	7	10	60	30
- spełniają swoje funkcje wychowawcze	10	48	20	5	17	58	25
- uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	8	44	24	5	19	52	29
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	8	38	30	9	15	46	39
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	7	36	29	10	18	43	39
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	8	34	33	12	13	42	45
- przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej*	6	32	29	7	25	38	36
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju**	4	32	32	7	25	36	39
- przygotowują do życia rodzinnego – do małżeństwa, wychowywania dzieci	5	31	32	10	22	36	42
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	7	31	36	10	16	38	46

W ankiecie dwie odpowiedzi były bardziej rozwinięte: * „np. w wyborach samorządowych, w nieodpłatnej pracy na rzecz swojego środowiska, osiedla, kościoła, wsi lub miasta”, ** „np. do udziału w wyborach parlamentarnych, do działalności w różnych stowarzyszeniach i partiach politycznych”. Na szarym tle – wyniki świadczące o wyraźnej przewadze ocen pozytywnych lub negatywnych

W opinii większości respondentów, polskie szkoły stwarzają uczniom warunki do wszechstronnego rozwoju intelektualnego (zapewniają wykwalifikowaną kadrę nauczycielską oraz wysoki poziom wiedzy, uczą także samodzielnego myślenia i rozwijają zainteresowania), rozwoju duchowego (zapewniają wychowanie religijne i – w mniejszej mierze – patriotyczne)

oraz fizycznego (dbają o rozwój fizyczny uczniów). Większość badanych uważa ponadto, że szkoły współpracują z rodzicami uczniów. Ponad połowa wyraża też przekonanie, że wypełniają swoje zadania wychowawcze oraz uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów. We wszystkich tych kwestiach oceny pozytywne znacznie przeważają nad negatywnymi. Niewielka przewaga opinii pozytywnych zaznacza się także w dwóch innych ważnych sprawach – dotyczących zapewnienia uczniom opieki zdrowotnej oraz wyrównania startu życiowego młodzieży z różnych środowisk społecznych. Kwestie te budzą jednak znaczne kontrowersje (po 39% badanych uważa, że szkoły nie wypełniają tych zadań).

Pozostałe ważne funkcje szkoły oceniane są jeszcze bardziej krytycznie. Wyraźnie podzielone są opinie na temat zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w szkołach (42% uważa, że chronią one uczniów przed narkomanią i przemocą, a 45% jest przeciwnego zdania). Równie niejednoznaczne są opinie badanych na temat tego, czy szkoły przygotowują młode pokolenie do współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego, tzn. do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej (38% opinii pozytywnych i 36% negatywnych) oraz do uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju (odpowiednio: 36% i 39%).

Natomiast negatywne opinie przeważają w dwóch sprawach, dotyczących przygotowania młodzieży do życia rodzinnego (do małżeństwa i wychowywania dzieci) oraz do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie. Ponad dwie piąte badanych uważa, że polskie szkoły nie wywiązują się z tych zadań.

Ponieważ omawiane pytanie zadaliśmy obecnie już po raz trzeci w ostatnich dziewięciu latach² (poprzednio zadawaliśmy je w kwietniu 1998, jeszcze przed zainicjowaniem reformy edukacji, oraz w roku 2001, po czterech semestrach doświadczeń z nią związanych), możemy ocenić, czy i w jakim kierunku zmieniają się opinie ankietowanych o funkcjonowaniu polskich szkół.

Z porównania odpowiedzi wynika, że społeczny wizerunek szkolnictwa jest obecnie znacznie lepszy niż w latach 1998 i 2001 – więcej dziedzin niż wcześniej spotyka się z przychylną oceną ankietowanych (przewagą ocen pozytywnych nad negatywnymi), a znacznie mniej kwestii ocenianych jest krytycznie (z przewagą ocen negatywnych). Ilustrują to zaciemnione pola w poniższej tabeli.

² W 1998 roku oceniano piętnaście dziedzin, a w 2001 – szesnaście.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	IV 1998		VI 2001		V 2007	
	w procentach					
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	89	6	84	10	86	6
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	71	20	72	18	79	9
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	68	26	58	32	74	18
- współpracują z rodzicami uczniów	62	28	68	23	69	17
- uczą samodzielnego myślenia	50	40	57	33	63	22
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	62	27	52	37	62	23
- rozwijają zainteresowania	55	36	57	33	62	24
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	48	46	50	42	60	30
- spełniają swoje funkcje wychowawcze	-	-	-	-	58	25
- uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	34	52	41	44	52	29
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	46	45	37	53	46	39
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	-	-	28	61	43	39
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	32	58	36	54	42	45
- przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	36	49	35	50	38	36
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	30	52	29	54	36	39
- przygotowują do życia rodzinnego, do małżeństwa, wychowywania dzieci	34	54	37	49	36	42
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	29	61	34	54	38	46

Pominięto odpowiedzi *trudno powiedzieć*. Połączono odpowiedzi *zdecydowanie i raczej tak* oraz *zdecydowanie i raczej nie*. Na szarym tle – wyniki świadczące o wyraźnej przewadze ocen pozytywnych lub negatywnych

Poprawa opinii widoczna jest w jedenastu dziedzinach. Przede wszystkim stopniowo umacnia się przekonanie, że polskie szkoły uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów (od roku 1998 wzrost wskazań o 18 punktów). Znacznie częściej też (od roku 2001 wzrost wskazań o 15 punktów) badani uważają, że szkoły wyrównują start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych. Ponadto więcej osób niż dziewięć lat temu podkreśla, że szkoły uczą samodzielnego myślenia (wzrost wskazań o 13 punktów), oraz że dbają o rozwój fizyczny uczniów (wzrost o 12 punktów). Poprawiły się również opinie na temat zapewnienia bezpieczeństwa uczniom (wzrost wskazań pozytywnych o 10 punktów) oraz przygotowania ich do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie (wzrost o 9 punktów). Częściej dostrzegane są także wysokie kwalifikacje kadry nauczycielskiej (wzrost o 8 punktów) oraz współpraca z rodzicami uczniów (wzrost o 7

punktów). Lepiej oceniane jest również kształtowanie przez szkołę zainteresowań uczniów (wzrost o 7 punktów), zapewnienie im wysokiego poziomu wiedzy oraz przygotowanie ich do uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym kraju (wzrost po 6 punktów)³.

Odnotowana w latach 1998–2007 poprawa szczegółowych opinii o polskich szkołach świadczy o tym, że reforma edukacji (zainicjowana i wdrożona przez rząd AWS i zmodyfikowana przez rząd SLD) przyniosła w szkolnictwie zauważalne zmiany na lepsze.

Tabela 5

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Odpowiedzi twierdzące*		
	IV 1998	VI 2001	V 2007
	w procentach		
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	89	84	86
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	71	72	79
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	68	58	74
- współpracują z rodzicami uczniów	62	68	69
- uczą samodzielnego myślenia	50	57	63
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	62	52	62
- rozwijają zainteresowania	55	57	62
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	48	50	60
- spełniają swoje funkcje wychowawcze	-	-	58
- uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	34	41	52
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	46	37	46
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	-	28	43
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	32	36	42
- przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	36	35	38
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	30	29	36
- przygotowują do życia rodzinnego – do małżeństwa, wychowywania dzieci	34	37	36
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	29	34	38
* Połączono odpowiedzi <i>zdecydowanie tak</i> i <i>raczej tak</i> . Na szarym tle – wyniki wskazujące na poprawę ocen			

³ Należy pamiętać, że w czterech z tych kwestii (dotyczących przygotowania do radzenia sobie ze współczesnością, do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym kraju oraz zapewnienia uczniom bezpieczeństwa i równego startu życiowego) oceny są wprawdzie coraz lepsze, ale nadal dominuje w nich krytycyzm.

Warto też zwrócić uwagę, że szczególnie korzystny obraz polskich szkół mają rodzice uczniów oraz osoby w których rodzinie, gospodarstwie domowym są uczniowie. Niemal we wszystkich ocenianych kwestiach postrzegają oni funkcjonowanie szkół znacznie lepiej niż badani, którzy nie mają tak bliskiego kontaktu z uczniami (i w związku z tym gorzej są poinformowani o rzeczywistości szkolnej oraz częściej mają problemy ze sprecyzowaniem swojej opinii). Porównywane grupy nie różnią się jedynie w ocenie poziomu nauczania (zgodnie uznają go za wysoki) oraz przygotowania uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym kraju (zgodnie je krytykują).

Tabela 6

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Wskazania					
	rodziców uczniów* (N=244)			pozostałych badanych (N=699)		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach					
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	91	6	3	84	6	9
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	88	7	5	75	10	15
- współpracują z rodzicami uczniów	82	13	5	64	18	18
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	74	23	3	74	16	10
- rozwijają zainteresowania	72	22	6	59	24	17
- uczą samodzielnego myślenia	71	22	7	60	22	18
- spełniają swoje funkcje wychowawcze	70	22	8	54	26	20
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	67	23	10	59	14	17
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	65	30	5	59	29	12
- uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	63	26	11	49	29	22
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	56	39	5	38	46	16
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	55	40	5	43	38	19
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	52	37	11	40	39	21
- przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	46	38	16	36	36	28
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	44	47	9	36	46	18
- przygotowują do życia rodzinnego – do małżeństwa, wychowywania dzieci	43	43	14	34	42	24
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	37	45	18	36	37	27

Połączono odpowiedzi *zdecydowanie i raczej tak* oraz *zdecydowanie i raczej nie*. * Uczęszczających do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej lub zawodowej. Na szarym tle – wyniki świadczące o wyraźnej przewadze ocen pozytywnych lub negatywnych

Tabela 7

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół:	Wskazania ankietowanych, w których gospodarstwach domowych:					
	są uczniowie* (N=328)			nie ma uczniów (N=617)		
	Tak	Nie	Trudno powie- dzieć	Tak	Nie	Trudno powie- dzieć
	w procentach					
- zapewniają uczniom wychowanie religijne	90	5	5	84	7	9
- dysponują wykwalifikowaną kadrą nauczycielską	86	7	7	75	10	15
- zapewniają uczniom wysoki poziom wiedzy	76	20	4	73	17	10
- współpracują z rodzicami uczniów	77	15	8	64	18	18
- spełniają swoje funkcje wychowawcze	68	21	11	53	27	20
- uczą samodzielnego myślenia	68	22	10	61	22	17
- rozwijają zainteresowania	68	24	8	59	24	17
- uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny	67	23	10	58	24	18
- dbają o rozwój fizyczny uczniów	63	31	6	59	28	13
- uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów	60	27	13	48	29	23
- zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną	54	37	9	41	40	19
- zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych	52	36	12	39	40	21
- zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą	50	43	7	38	46	16
- przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej	45	37	18	35	36	29
- uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie	44	45	11	34	47	19
- przygotowują do życia rodzinnego – do małżeństwa, wychowywania dzieci	42	41	16	33	43	24
- przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju	38	43	19	35	37	28

Połączono odpowiedzi *zdecydowanie i raczej tak* oraz *zdecydowanie i raczej nie*. * Uczęszczający do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej lub zawodowej. Na szarym tle – wyniki świadczące o wyraźnej przewadze ocen pozytywnych lub negatywnych

Oceny szczegółowe, podobnie jak ocena ogólna, zależą przede wszystkim od wykształcenia badanych – im wyższy jego poziom, tym częściej krytyczny stosunek do szkolnictwa. Prawidłowość ta dotyczy niemal wszystkich ocenianych dziedzin. Ludzie gorzej wykształceni są wprawdzie mniej krytyczni, ale na ogół wiąże się to z niedostatkami kompetencji – znacznie częściej niż inni mają trudności ze sprecyzowaniem swoich poglądów. Na negatywne opinie wpływa także wysoka pozycja zawodowa oraz wielkomiejskie środowisko zamieszkania respondentów. Natomiast im niższa pozycja i mniejsza miejscowość, tym na ogół mniejszy krytycyzm. Należy podkreślić, że pozytywnym

spojrzeniem na wypełnianie przez szkoły większości zadań wyróżniają się rolnicy. Szczególnie wysoki poziom aprobaty cechuje też ogół mieszkańców wsi. Ponadto szkolnictwo jest lepiej oceniane przez kobiety niż przez mężczyzn.

Okazuje się także, że uczniowie i studenci, którzy w większości znają obecną rzeczywistość szkolną z własnego doświadczenia, pod pewnymi względami lepiej ją oceniają niż ogół respondentów – częściej uważają, że szkoły zapewniają wychowanie religijne (95% wobec 86%), wysoki poziom wiedzy (89% wobec 74%), a także uczą samodzielnego myślenia (81% wobec 63%), utrzymują współpracę z rodzicami uczniów (79% wobec 69%), uczą patriotyzmu (71% wobec 62%), dbają o rozwój fizyczny uczniów (70% wobec 60%), zapewniają opiekę zdrowotną (57% wobec 46%).

Jednocześnie jednak ucząca się młodzież znacznie bardziej krytycznie niż ogół badanych ocenia realizację przez szkoły tak ważnych zadań, jak: spełnianie funkcji wychowawczych (33% opinii krytycznych wobec 25%), kształtowanie zainteresowań uczniów (42% wobec 24%), wyrównywanie startu życiowego młodzieży z różnych środowisk społecznych (47% wobec 39%), przygotowanie do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej (55% wobec 36%) oraz w życiu społeczno-politycznym kraju (60% wobec 39%), przygotowanie do życia rodzinnego (61% wobec 42%), a także do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie (64% wobec 46%) oraz zapewnienie uczniom bezpieczeństwa, ochrony przed narkomanią, przemocą (73% wobec 45%).

CZY W POLSKIM SZKOLNICTWIE POTRZEBNE SĄ ZMIANY?

Mimo odnotowanej w ostatnich dziewięciu latach poprawy opinii o szkołach oraz stosunkowo pozytywnej oceny podstawowych dziedzin ich funkcjonowania, nadal ponad połowa Polaków (57%, wzrost od roku 2001 o 6 punktów) postuluje wprowadzenie zmian w szkolnictwie. Ankietowani są jednak dość ostrożni w swoich propozycjach – co czwarty (26%) widzi potrzebę zasadniczych (dużych) zmian, a nieco większa grupa (31%) wskazuje na konieczność przeprowadzenia niewielkiej reorganizacji. Natomiast co piąty badany (20%) jest przeciwny jakimkolwiek zmianom. Trzeba przy tym podkreślić, że niemal jedna czwarta respondentów nie ma wyrobionego poglądu w tej sprawie.

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy w polskim szkolnictwie należałoby wprowadzić jakieś zmiany, czy też nie ma potrzeby wprowadzania zmian?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	I 2001		V 2007	
	w procentach			
Tak, należałoby wprowadzić duże zmiany	24	51	26	57
Tak, należałoby wprowadzić niewielkie zmiany	27		31	
Nie, nie należy nic zmieniać	18	18	20	20
Trudno powiedzieć	31	31	23	23

W 2001 roku pytanie było nieco inaczej sformułowane: „Czy, Pana(i) zdaniem, w obecnym funkcjonowaniu szkolnictwa w naszym kraju należałoby wprowadzić jakieś zmiany, czy też nie ma potrzeby wprowadzania zmian?” Przedstawione do wyboru odpowiedzi są niezmienione

Poziom poinformowania o sprawach edukacji nie różnicuje merytorycznych opinii na ten temat. Niemal tak samo oceniają potrzebę zmian badani, którzy na co dzień stykają się z problemami edukacji (rodzice uczniów oraz wszyscy, w których rodzinie, gospodarstwie domowym są uczniowie), jak i niemający tego typu doświadczeń i w związku z tym gorzej poinformowani.

Tabela 9

Kategorie respondentów wyodrębnione ze względu na kontakt z uczniami	Jak Pan(i) sądzi, czy w polskim szkolnictwie należałoby wprowadzić jakieś zmiany, czy też nie ma potrzeby wprowadzania zmian?			
	Tak, należałoby wprowadzić... zmiany		Nie, nic nie zmieniać	Trudno powiedzieć
	duże	niewielkie		
	w procentach			
Rodzice uczniów (N=244)	27	31	23	19
Osoby, w których gospodarstwie domowym są uczniowie (N=328)	24	33	22	21
Osoby, w których gospodarstwie domowym nie ma uczniów (N=616)	26	30	19	25

Konieczność reorganizacji edukacji najczęściej postulują ludzie z wyższym wykształceniem, o wysokiej pozycji społeczno-zawodowej, mieszkańcy wielkich, ponadpółmilionowych miast, czyli osoby najbardziej krytyczne wobec obecnego systemu szkolnictwa. Wśród przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji zdecydowana większość (83%) widzi potrzebę zmian, w tym co drugi (50%) postuluje zasadnicze przekształcenia, a co trzeci (33%) – niewielkie; jedynie co dziewiąty badany z tej grupy (11%) jest przeciwny reorganizacji. Im niższe wykształcenie i pozycja zawodowa ankietowanych, tym mniej zwolenników przekształceń. Rzadziej też spotykamy ich na wsi niż w miastach. Natomiast przeciwników zmian jest najwięcej wśród rolników (41%), którzy – jak wiadomo z wcześniejszych analiz – bardziej niż inni aprobują obecny system szkolnictwa.

Należy podkreślić, że do grup najczęściej wskazujących na konieczność wprowadzenia zmian należą także uczniowie i studenci (80%), jednak większość z nich opowiada się za niewielką reorganizacją (63%) i tylko co szósty (17%) widzi potrzebę dużych zmian.

Ankietowanych, którzy postulują wprowadzenie zmian (N=529), zapytaliśmy, co – ich zdaniem – należałoby zreorganizować w szkolnictwie. Było to pytanie otwarte, badani mogli więc swobodnie przedstawić swoje propozycje⁴.

Tabela 10

Co, Pana (i) zdaniem, należałoby zmienić w polskim szkolnictwie?	Postulujący zmiany (N=529)	Badani ogółem (N=945)
	w procentach	
POSTULATY		
ZMIANA MODELU WYCHOWANIA	36	20
WZROST DISCYPLINY I WYMAGAŃ WOBEC UCZNIÓW – wychowanie przez dyscyplinę, mniej swobody, samowoli uczniów w szkole, ograniczyć prawa ucznia, więcej wymagać, nałożyć na młodzież obowiązki, nie tylko przywileje, wprowadzić odpowiedzialność za wykroczenia, kary, kary społeczne za przewinienia na terenie szkoły	25	14
WZROST BEZPIECZEŃSTWA , mniej przemocy i agresji wśród uczniów i wobec nauczycieli, więcej programów przeciw przemocy, profilaktyka uzależnień, zwiększyć nadzór, kontrolę w związku z narkotykami, wprowadzić monitoring do szkół, w każdej szkole firma ochroniarska, zapewnić opiekę psychologiczną i medyczną, pielęgniarską	8	4
WPROWADZENIE MUNDURKÓW	6	3
WIĘCEJ ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH , zagospodarowanie czasu wolnego uczniów, rozwój harcerstwa	3	2
ZMIANA PROGRAMU, PODRĘCZNIKÓW, SPOSOBU SPRAWDZANIA I OCENIANIA WIADOMOŚCI	30	17
PROGRAM NAUCZANIA:	21	12
- większy nacisk na niektóre przedmioty , języki obce, informatykę, logikę, przedmioty ścisłe, historię, sport, mniej lekcji religii (religia w kościele)	6	3
- wprowadzić bardziej użyteczną wiedzę , więcej przygotowania do życia w rodzinie i społeczeństwie, do zawodu, program bardziej przystający do współczesności	4	2
- „odchudzić” program , program zbyt przeładowany, zmniejszyć liczbę przedmiotów, zawęzić zakres obowiązującej wiedzy, za dużo nauki mają dzieci, za dużo zadań i materiału, uwzględnić możliwości dzieci, dostosować program do ich poziomu, zmniejszyć tempo pracy najmłodszych uczniów, zmniejszyć liczbę godzin w szkole	4	2
- zmienić program – ogólnie	4	2
- inne , uczyć samodzielności, kreatywności, umiejętności myślenia, zapewnić jednolity program nauczania	4	2
PODRĘCZNIKI - ujednolicić podręczniki, zachować ciągłość obowiązujących podręczników do wieloletniego wykorzystania , żeby dzieci mogły korzystać jedno po drugim, tańsze podręczniki, bezpłatne (możliwość wypożyczenia z biblioteki) itp.	7	4
SPOSÓB SPRAWDZANIA I OCENIANIA WIADOMOŚCI:	6	3
- zmienić zasady dotyczące matury , nowa matura tylko dla chętnych, matura międzynarodowa, wprowadzić stałe, jednolite zasady zdawania matury, skrócić czas trwania matury, usprawnić ocenianie na maturze, anulować zmiany wprowadzone przez obecnego ministra (m.in. amnestię maturalną)	4	2
- zmniejszyć liczbę egzaminów, zlikwidować testy, zmienić system oceniania zlikwidować egzaminy po szkole podstawowej i gimnazjum, zostawić tylko egzaminy do liceum, większa skala ocen, wyłączyć ocenę z religii przy obliczaniu średniej	2	1

⁴ Pytanie otwarte zadano respondentom przed pytaniem o ocenę siedemnastu dziedzin funkcjonowania szkół.

Tabela 10 (cd.)

Co, Pana (i) zdaniem, należałoby zmienić w polskim szkolnictwie?	Postulujący zmiany (N=529)	Badani ogółem (N=945)
POSTULATY	w procentach	
ZMIANY DOTYCZĄCE NAUCZYCIELI	21	12
WZROST UPRAWNIENÍ NAUCZYCIELI umożliwiających dyscyplinowanie uczniów, więcej praw dla nauczycieli, większa władza nauczycieli, więcej inwencji dla nauczycieli, żeby nauczyciele mieli większy wpływ na wychowanie uczniów, dać im większe możliwości egzekwowania posłuchu u uczniów, pozwolić karać uczniów, reformy powinny być uzgodnione z kadrami nauczycielską	6	3
WZMOCNIENIE AUTORYTETU, PRESTIŻU ZAWODOWEGO NAUCZYCIELI, poprawić stosunek uczniów do nauczycieli	6	3
WZROST WYMAGAŃ WOBEC NAUCZYCIELI , podwyższyć wymiar godzin, wyegzekwować wyższy poziom nauczania , podnoszenie kwalifikacji zawodowych, umiejętności nauczania, poprawić stosunek nauczycieli do uczniów , indywidualne podejście do każdego ucznia, indywidualny tok nauczania, nauczyciele powinni być bardziej zaangażowani, interesować się sytuacją w rodzinie dziecka, zauważać patologie rodzinne, mają wychowywać , zwracać uwagę na zachowanie, być bardziej obiektywni wobec uczniów, powinni współpracować z rodzicami, z harcerstwem, lepszy dobór do zawodu nauczycielskiego – wybierać ludzi z powołaniem, nie mogą być przypadkowi	5	3
WZROST WYNAGRODZEŃ NAUCZYCIELI	5	3
INNE , zmienić nauczycieli, ich sposób myślenia, wymienić kadrami nauczycielską	3	1
ZMIANY STRUKTURALNE W SZKOLNICTWIE	21	12
POWRÓT DO STAREGO SYSTEMU SPRZED REFORMY EDUKACJI (8 lat szkoła podstawowa, 4 lata liceum, 5 lat technikum lub szkoła zasadnicza zawodowa), powrót do starych matur	11	6
LIKWIDACJA GIMNAZJÓW	9	5
ROZWÓJ SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO na poziomie szkół średnich i zasadniczych zawodowych	2	1
INNE , oddzielne szkoły dla dziewcząt i chłopców, szkolnictwo specjalne, objąć nauką szkolną sześciolatków, skrócić czas trwania obowiązku szkolnego, zapewnić odpowiednie proporcje szkół prywatnych i państwowych, wprowadzić bony edukacyjne	4	2
ZMIANA MINISTRA MEN ROMANA GIERTYCHA	8	5
POPRAWA WARUNKÓW NAUKI	4	2
poprawić infrastrukturę szkolną (remonty), lepiej wyposażyc szkoły w pomoce naukowe, zadbać o biblioteki, zapewnić komputery, dostęp do internetu, zmniejszyć liczebność klas, zapewnić posiłki w szkole, świetlice, lepiej zorganizować dojazdy dzieci wiejskich do szkoły, przywrócić małe wiejskie szkoły (bez dojazdów), zadbać, żeby dzieci nie nosiły tylu ciężkich książek do szkoły		
WZROST NAKŁADÓW FINANSOWYCH NA SZKOLNICTWO	3	2
WYRÓWNANIE SZANS EDUKACYJNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY Z RÓŻNYCH ŚRODOWISK SPOŁECZNYCH	3	2
najslabszym społecznie i ekonomicznie zapewnienie dostępu do wykształcenia na wszystkich poziomach , wyrównanie poziomu szkół wiejskich i miejskich, bezpłatna edukacja , zwiększenie liczby państwowych szkół, obniżenie kosztów kształcenia , stypendia dla biednych – zdolnych , bezpłatne podręczniki dla biednych uczniów , zajęcia wyrównawcze dla słabych uczniów , edukacja dla dzieci specjalnej troski, niepełnosprawnych		
INNE postulaty i opinie	8	5
TRUDNO POWIEDZIEĆ	4	2
Uważają, że w polskim szkolnictwie nie należy nic zmieniać	-	20
Nie wiedzą, czy należy coś zmieniać w polskim szkolnictwie	-	23

Postulaty zwolenników zmian najczęściej dotyczą modelu wychowania dzieci i młodzieży (36%). Sprowadzają się one głównie do propozycji zaostrzenia dyscypliny w szkole oraz zwiększenia wymagań wobec uczniów (ukrócenia ich samowoli, wprowadzenia odpowiedzialności za wykroczenia, nałożenia na nich obowiązków) – domaga się tego co czwarty badany (25%). Znacznie mniej osób (8%) proponuje zmiany prowadzące do wzrostu bezpieczeństwa osobistego uczniów, wyeliminowania przemocy i agresji przez zapewnienie profilaktyki uzależnień, rozszerzenie zakresu szkoleń, nadzoru, opieki medycznej i psychologicznej. Niewielu respondentów (6%) postuluje wprowadzenie mundurków szkolnych, a jeszcze mniej (3%) domaga się lepszego zagospodarowania czasu wolnego uczniów przez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych.

Druga co do wielkości grupa zwolenników zmian koncentruje się na programie nauczania oraz sposobach sprawdzania i oceniania wiadomości (30%). Z programem nauczania, który jest w centrum zainteresowania badanych (21% wskazań), wiążą się postulaty zwiększenia nacisku na niektóre przedmioty (głównie języki obce i informatykę, ale też i inne) oraz wprowadzenia bardziej użytecznej wiedzy, odchudzenia programu, ogólnie jego przekształcenia. Znacznie mniej osób (7%) wysuwa uwagi pod adresem podręczników – postuluje ich ujednoczenie, możliwość wieloletniego korzystania z nich, a także obniżenie ich cen lub wręcz zapewnienie bezpłatności. Niewiele osób (6%) domaga się zmian sposobu sprawdzania wiedzy (zasad egzaminu maturalnego, zmniejszenia liczby egzaminów, testów) oraz jej oceniania.

Znaczna grupa zwolenników zmian w szkolnictwie odnosi swoje propozycje do kadry nauczycielskiej (21%). Badani domagają się przede wszystkim wzrostu uprawnień nauczycieli (by mieli większy wpływ na wychowanie uczniów i na inne sprawy związane z edukacją) oraz wzmocnienia ich autorytetu, prestiżu całej grupy zawodowej (po 6%). Postulują także zwiększenie wymagań wobec nauczycieli (5%) tak, by rzeczywiście udoskonalali oni swoje kwalifikacje zawodowe (poziom wiedzy i umiejętności wychowawcze), utrzymywali współpracę z rodzicami uczniów i z organizacjami harcerskimi. Jednocześnie badani wskazują na konieczność zwiększenia wynagrodzeń nauczycieli (5%)

Równie liczna grupa zwolenników reorganizacji chciałaby wprowadzić zmiany strukturalne w szkolnictwie (21%). Ich postulaty dotyczą przede wszystkim powrotu do starego systemu sprzed reformy edukacji (11%) oraz likwidacji gimnazjów (9%).

Pozostałe propozycje ankietowanych są znacznie mniej liczne. Wśród nich stosunkowo najczęściej zwolennicy zmian **domagają się dymisji obecnego szefa MEN (8%**

wskazań). Warto w tym miejscu przypomnieć, że – w świetle systematycznie prowadzonych badań – minister Roman Giertych należy do polityków, którzy od miesięcy budzą największą nieufność Polaków⁵.

Ponadto zwraca uwagę fakt, że obecnie bardzo niewielu zwolenników zmian wysuwa propozycje dotyczące poprawy warunków nauki w szkołach (4%), a także wzrostu nakładów finansowych na szkolnictwo oraz wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z różnych środowisk społecznych (po 3%). Tymczasem w badaniu z 2001 roku, gdy zadaliśmy identyczne pytanie, postulaty dotyczące równości szans edukacyjnych oraz lepszego finansowania szkolnictwa należały do najczęściej wymienianych. Natomiast niemal nie pojawiały się wtedy tak wyeksponowane obecnie propozycje zmian modelu wychowania dzieci i młodzieży⁶. Wydaje się, że odnotowana zmiana priorytetów potwierdza narastanie kryzysu obowiązującego modelu wychowawczego, może także być skutkiem nagłośnienia tego problemu w mediach.

Typ postulatów przedstawionych przez zwolenników zmian w szkolnictwie zależy głównie od poziomu wykształcenia oraz – w mniejszym stopniu – od sytuacji bytowej i środowiska zamieszkania oraz od wieku ankietowanych⁷. Nie ma natomiast związku z poinformowaniem respondentów (z tym, jak bliski kontakt mają z uczniami i rzeczywistością szkolną). Okazuje się, że im wyższe wykształcenie i większe miejsce zamieszkania badanych, tym częstsze propozycje dotyczące zmian strukturalnych (głównie powrotu do starego systemu sprzed reformy edukacji oraz likwidacji gimnazjów), a także programu nauczania, systemu sprawdzania i oceniania wiadomości. Te ostatnie propozycje są także tym częstsze, im młodszy wiek badanych, a najczęstsze – w grupie uczniów i studentów. Wyższe wykształcenie sprzyja ponadto wysuwaniu postulatów związanych z nauczycielami, w tym szczególnie dotyczących wzrostu ich wynagrodzeń. Natomiast im niższe wykształcenie, gorsza sytuacja bytowa oraz starszy wiek ankietowanych, tym częstsze postulaty zmian modelu wychowania, w tym głównie zaostżenia dyscypliny. Zwolennikami zaostżenia dyscypliny są przede wszystkim badani w starszym wieku (65 lat i więcej), mający wykształcenie podstawowe lub co najwyżej zasadnicze zawodowe, mieszkający na wsi, deklarujący prawicowe poglądy polityczne.

⁵ Zob. komunikat CBOS „Zaufanie do polityków”, maj 2007 (oprac. A. Cybulska).

⁶ Zob. komunikat CBOS „Szkolnictwo i reforma edukacji po trzech semestrach doświadczeń”, luty 2001 (oprac. B. Wciórka).

⁷ Nie bierzemy pod uwagę wpływu pozycji społeczno-zawodowej z powodu zbyt małych liczebności poszczególnych kategorii badanych.

Polski system szkolnictwa cieszy się obecnie dobrą opinią – znacznie częściej oceniany jest pozytywnie niż negatywnie. Zasadniczo korzystny obraz szkolnej rzeczywistości wyłania się również z analizy szczegółowych opinii dotyczących siedemnastu wybranych dziedzin funkcjonowania szkół. W opinii większości respondentów, polskie szkoły stwarzają uczniom warunki do rozwoju intelektualnego, duchowego oraz fizycznego. Większość uważa też, że szkoły współpracują z rodzicami uczniów. Ponad połowa ocenia ponadto, że wypełniają one swoje zadania wychowawcze, a także uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów. We wszystkich tych kwestiach opinie pozytywne znacznie przeważają nad negatywnymi. Niewielką przewagę ocen pozytywnych odnotowujemy też w dwóch innych sprawach, dotyczących zapewnienia uczniom opieki zdrowotnej oraz wyrównania startu życiowego młodzieży z różnych środowisk społecznych (choć budzą one także znaczne kontrowersje).

Bardziej krytyczne, wyraźnie podzielone, są opinie na temat zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w szkołach oraz przygotowania młodego pokolenia do współtworzenia społeczeństwa obywatelskiego, tzn. do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej oraz do uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju. Natomiast negatywne opinie przeważają w kwestii przygotowania młodzieży do życia rodzinnego oraz do radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie – znaczna grupa badanych uważa, że szkoły nie wywiązują się z tych zadań.

Spółeczny wizerunek szkolnictwa jest obecnie dużo lepszy niż w latach 1998 i 2001. Poprawiły się opinie na temat wyrównywania przez szkoły startu życiowego młodzieży z różnych środowisk społecznych. Umacnia się też przekonanie, że szkoły uczą pracy zespołowej oraz samodzielnego myślenia. Coraz lepiej oceniane są też funkcje opiekuńcze szkoły – dbałość o rozwój fizyczny uczniów oraz o zapewnienie im bezpieczeństwa, ochrony przed przemocą i narkomanią. Częściej dostrzegane są również wysokie kwalifikacje kadry nauczycielskiej oraz współpraca z rodzicami uczniów. Poprawiły się ponadto opinie na temat kształtowania przez szkołę zainteresowań uczniów, zapewnienia im wysokiego poziomu wiedzy oraz przygotowania ich do uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym kraju.

Odnotowana w latach 1998–2007 poprawa szczegółowych opinii o polskich szkołach świadczy o tym, że reforma edukacji (zainicjowana i wdrożona przez rząd AWS i zmodyfikowana przez rząd SLD) przyniosła w szkolnictwie zauważalne zmiany na lepsze.

Okazuje się jednak, że mimo stosunkowo pozytywnej oceny podstawowych dziedzin funkcjonowania szkół oraz poprawy opinii o nich, nadal ponad połowa Polaków postuluje wprowadzenie w szkolnictwie zmian (w tym 26% domaga się dużych zmian, a 31% – niewielkich); konieczności takiej nie dostrzega zaledwie co piąty badany.

Zwolennicy reorganizacji szkolnictwa najczęściej proponują zmianę modelu wychowania dzieci i młodzieży, wskazując przede wszystkim na potrzebę zaostreżenia dyscypliny w szkole, a także – choć znacznie rzadziej – zwiększenia bezpieczeństwa, wprowadzenia mundurków i zagospodarowania czasu wolnego uczniów. Często proponują też zmiany programu nauczania oraz sposobów sprawdzania i oceniania wiadomości. Znaczna grupa postulatów dotyczy ponadto nauczycieli – rozszerzenia ich uprawnień, wzmocnienia autorytetu oraz wzrostu wynagrodzeń, ale także zwiększenia wymagań wobec nauczycieli. Równie liczne są wskazania na konieczność zmian strukturalnych, które – zdaniem badanych – mają polegać głównie na powrocie do starego systemu (sprzed reformy) oraz likwidacji gimnazjów. Stosunkowo niewielka grupa zwolenników reorganizacji szkolnictwa domaga się ponadto dymisji obecnego szefa MEN. Zupełnie sporadycznie natomiast pojawiają się postulaty, które w analogicznym badaniu przeprowadzonym w roku 2001 należały do najczęściej wymienianych – dotyczące poprawy warunków nauki, finansowania szkolnictwa oraz wyrównania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z różnych środowisk społecznych. Warto przy tym podkreślić, że sześć lat temu w wypowiedziach badanych niemal w ogóle nie pojawiały się tak wyeksponowane ostatnio propozycje zmiany modelu wychowania dzieci i młodzieży. Wyjątkowo silne obecnie akcentowanie konieczności wprowadzenia zmian w tej dziedzinie niewątpliwie świadczy o narastaniu problemów wychowawczych w Polsce.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy polski system szkolnictwa ocenia Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, jako:

(%)

	dobry	zły	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	36	13	943
Płeć				
Mężczyźni	51	37	12	442
Kobiety	51	36	14	501
Wiek				
18-24 lat	55	40	5	140
25-34	60	31	9	158
35-44	53	42	5	131
45-54	55	34	11	189
55-64	37	44	19	145
65 lat i więcej	46	30	24	179
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	26	14	357
Miasto do 20 tys.	41	47	12	128
20-100 tys.	48	41	10	195
101-500 tys.	50	36	14	166
501 tys. i więcej mieszk.	39	50	11	96
Wykształcenie				
Podstawowe	52	29	19	282
Zasadnicze zawodowe	54	32	14	248
Średnie	49	43	8	320
Wyższe	47	46	7	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	51	48	2	50
Prac. umysł. niż. szczebla	47	49	5	79
Pracownicy fiz. - umysł.	52	45	4	70
Robotnicy wykwalifikowani	57	33	9	97
Robotnicy niewykwalifik.	58	31	11	50
Rolnicy	62	24	14	50
Pracujący na własny rach.	41	41	18	30
Bierni zawodowo				
Renciści	44	42	15	73
Emeryci	43	33	24	228
Uczniowie i studenci	59	39	2	53
Bezrobotni	58	31	11	111
Gospodynie domowe i inni	59	28	13	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	46	50	4	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	59	38	4	63
sekt. pryw. poza rolnict.	53	37	11	194
prywatnym gosp. rolnym	62	25	12	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	52	39	9	64
301-500	62	28	10	108
501-900	52	35	12	196
901-1200	47	46	7	104
Powyżej 1200 zł	43	48	9	82
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	38	14	241
Średnie	50	35	15	435
Dobre	55	37	8	266
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	34	22	68
Raz w tygodniu	52	34	15	471
1-2 razy w miesiącu	51	38	11	154
Kilka razy w roku	52	42	7	157
W ogóle nie uczestniczy	51	39	9	91
Poglądy polityczne				
Lewica	49	42	10	152
Centrum	54	39	8	276
Prawica	48	43	9	256
Trudno powiedzieć	52	24	24	258

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy w polskim szkolnictwie należałoby wprowadzić jakies zmiany, czy też nie ma potrzeby wprowadzania zmian?

(%)

	Tak, należałoby wprowadzić duże zmiany	Tak, należałoby wprowadzić niewielkie zmiany	Nie, nie należy nic zmieniać	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	31	20	23	944
Płeć					
Mężczyźni	24	31	21	24	443
Kobiety	27	31	18	23	501
Wiek					
18-24 lat	21	40	29	10	140
25-34	24	34	18	24	158
35-44	31	35	17	17	131
45-54	27	27	23	24	190
55-64	35	29	12	24	144
65 lat i więcej	18	24	20	38	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	28	27	30	358
Miasto do 20 tys.	41	23	15	21	128
20-100 tys.	30	30	17	23	193
101-500 tys.	23	42	14	21	167
501 tys.i więcej mieszk.	40	37	15	8	97
Wykształcenie					
Podstawowe	16	28	22	34	281
Zasadnicze zawodowe	20	31	23	26	248
Średnie	32	34	18	17	322
Wyższe	48	30	10	11	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	50	33	11	5	51
Prac.umysł.niż.szczebla	39	34	12	14	79
Pracownicy fiz.- umysł.	36	25	15	24	70
Robotnicy wykwalifikowani	17	39	26	18	97
Robotnicy niewykwalifik.	13	37	27	23	50
Rolnicy	17	26	41	16	50
Pracujący na własny rach.	38	30	18	14	30
Bierni zawodowo					
Renciści	26	25	20	30	73
Emeryci	24	23	18	34	228
Uczniowie i studenci	17	63	16	5	53
Bezrobotni	23	30	21	26	111
Gospodynie domowe i inni	15	32	14	39	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	41	35	13	10	112
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	29	37	16	17	63
sekt. pryw. poza rolnict.	26	31	21	22	195
prywatnym gosp. rolnym	17	17	46	20	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	32	29	21	18	64
301-500	15	38	21	27	108
501-900	20	34	24	22	196
901-1200	43	28	11	18	104
Powyżej 1200 zł	42	25	21	12	84
Ocena własnych war. mater.					
Złe	23	30	17	30	240
Średnie	26	29	19	25	436
Dobre	27	34	24	16	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	33	20	24	66
Raz w tygodniu	24	30	22	25	472
1-2 razy w miesiącu	25	30	16	28	155
Kilka razy w roku	30	36	15	19	158
W ogóle nie uczestniczy	29	28	25	18	91
Poglądy polityczne					
Lewica	30	36	17	17	152
Centrum	28	33	21	19	276
Prawica	33	32	18	17	258
Trudno powiedzieć	13	26	22	39	257

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół współpracują z rodzicami uczniów?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	17	14	943
Płeć				
Mężczyźni	65	19	16	442
Kobiety	72	15	13	501
Wiek				
18-24 lat	75	21	4	140
25-34	68	20	12	158
35-44	74	15	11	131
45-54	73	17	10	190
55-64	68	16	16	142
65 lat i więcej	58	12	31	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	77	9	14	357
Miasto do 20 tys.	66	15	19	128
20-100 tys.	61	23	16	195
101-500 tys.	69	20	11	166
501 tys. i więcej mieszk.	58	28	15	97
Wykształcenie				
Podstawowe	65	14	21	280
Zasadnicze zawodowe	73	15	12	248
Średnie	70	19	12	322
Wyższe	66	23	11	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	23	9	51
Prac. umysł. niż. szczebla	77	15	9	79
Pracownicy fiz. - umysł.	69	22	9	70
Robotnicy wykwalifikowani	76	17	7	97
Robotnicy niewykwalifik.	70	19	12	50
Rolnicy	82	7	11	50
Pracujący na własny rach.	67	19	14	30
Bierni zawodowo				
Renciści	58	19	24	73
Emeryci	62	13	25	228
Uczniowie i studenci	79	17	4	53
Bezrobotni	67	23	10	111
Gospodynie domowe i inni	72	10	18	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	73	20	7	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	73	17	11	63
sekt. pryw. poza rolnict.	70	19	12	195
prywatnym gosp. rolnym	79	8	14	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	80	13	7	64
301-500	76	17	8	106
501-900	72	10	18	196
901-1200	64	23	13	104
Powyżej 1200 zł	60	25	15	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	65	19	16	239
Średnie	69	16	15	436
Dobre	72	16	12	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	12	18	68
Raz w tygodniu	72	14	14	469
1-2 razy w miesiącu	63	20	17	155
Kilka razy w roku	70	18	12	158
W ogóle nie uczestniczy	62	24	14	91
Poglądy polityczne				
Lewica	68	22	10	152
Centrum	70	21	9	276
Prawica	69	18	12	257
Trudno powiedzieć	67	8	25	257

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół **uczą samodzielnego myślenia?**

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	22	15	944
Płeć				
Mężczyźni	60	26	14	442
Kobiety	66	18	16	502
Wiek				
18-24 lat	70	22	8	140
25-34	67	23	10	158
35-44	68	25	7	131
45-54	64	27	8	190
55-64	51	25	24	143
65 lat i więcej	60	10	30	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	68	14	19	358
Miasto do 20 tys.	50	30	19	128
20-100 tys.	62	26	12	195
101-500 tys.	71	21	7	166
501 tys. i więcej mieszk.	52	34	14	97
Wykształcenie				
Podstawowe	60	14	26	281
Zasadnicze zawodowe	67	20	13	248
Średnie	67	25	8	322
Wyższe	48	40	12	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	52	41	7	51
Prac. umysł. niż. szczebla	59	33	8	79
Pracownicy fiz. - umysł.	57	38	5	70
Robotnicy wykwalifikowani	66	27	7	97
Robotnicy niewykwalifik.	68	22	10	50
Rolnicy	75	15	10	50
Pracujący na własny rach.	59	28	13	30
Bierni zawodowo				
Renciści	54	16	30	73
Emeryci	58	15	28	228
Uczniowie i studenci	81	16	4	53
Bezrobotni	74	18	8	111
Gospodynie domowe i inni	68	11	20	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	61	35	4	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	58	36	6	63
sekt. pryw. poza rolnict.	59	29	12	195
prywatnym gosp. rolnym	72	16	13	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	72	19	8	64
301-500	73	20	7	106
501-900	62	19	19	196
901-1200	53	27	19	104
Powyżej 1200 zł	59	33	7	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	60	22	18	240
Średnie	64	21	16	436
Dobre	65	24	11	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	65	18	18	68
Raz w tygodniu	65	19	16	470
1-2 razy w miesiącu	64	20	17	155
Kilka razy w roku	57	33	10	158
W ogóle nie uczestniczy	65	21	14	91
Poglądy polityczne				
Lewica	67	25	8	152
Centrum	67	24	9	276
Prawica	60	30	11	257
Trudno powiedzieć	61	10	29	258

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół uczą patriotyzmu, miłości do ojczyzny?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	62	23	15	943
Płeć				
Mężczyźni	59	26	15	442
Kobiety	64	21	15	501
Wiek				
18-24 lat	71	19	10	140
25-34	64	26	10	158
35-44	65	20	15	131
45-54	59	28	13	190
55-64	56	26	17	142
65 lat i więcej	57	19	24	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	68	14	18	357
Miasto do 20 tys.	65	22	13	128
20-100 tys.	54	30	15	195
101-500 tys.	60	29	11	166
501 tys. i więcej mieszk.	50	38	12	97
Wykształcenie				
Podstawowe	62	15	23	280
Zasadnicze zawodowe	64	22	14	248
Średnie	62	27	12	322
Wyższe	54	39	7	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	63	34	2	51
Prac. umysł. niż. szczebla	56	38	6	79
Pracownicy fiz. - umysł.	63	26	11	70
Robotnicy wykwalifikowani	72	19	9	97
Robotnicy niewykwalifik.	67	20	12	50
Rolnicy	64	21	15	50
Pracujący na własny rach.	56	31	13	30
Bierni zawodowo				
Renciści	60	18	22	73
Emeryci	58	21	21	228
Uczniowie i studenci	71	20	8	53
Bezrobotni	51	24	24	111
Gospodynie domowe i inni	72	13	15	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	64	31	6	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	69	29	2	63
sekt. pryw. poza rolnict.	62	24	13	195
prywatnym gosp. rolnym	60	21	18	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	63	16	20	64
301-500	73	19	8	106
501-900	62	22	16	196
901-1200	53	35	12	104
Powyżej 1200 zł	53	37	9	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	57	23	20	239
Średnie	61	24	15	436
Dobre	67	23	10	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	63	24	12	68
Raz w tygodniu	65	20	15	469
1-2 razy w miesiącu	58	26	17	155
Kilka razy w roku	59	26	15	158
W ogóle nie uczestniczy	56	31	13	91
Poglądy polityczne				
Lewica	58	28	14	152
Centrum	63	28	8	276
Prawica	62	27	11	257
Trudno powiedzieć	61	12	28	257

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół spełniają swoje funkcje wychowawcze?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	25	17	943
Płeć				
Mężczyźni	56	27	17	442
Kobiety	60	23	16	501
Wiek				
18-24 lat	61	25	14	140
25-34	58	30	12	158
35-44	60	28	13	131
45-54	68	22	10	190
55-64	49	28	23	142
65 lat i więcej	53	18	28	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	71	10	19	357
Miasto do 20 tys.	57	26	17	128
20-100 tys.	55	28	17	195
101-500 tys.	50	36	13	166
501 tys. i więcej mieszk.	36	50	14	97
Wykształcenie				
Podstawowe	60	17	22	280
Zasadnicze zawodowe	65	20	15	248
Średnie	54	30	16	322
Wyższe	51	42	7	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	58	39	3	51
Prac. umysł. niż. szczebla	59	34	6	79
Pracownicy fiz. - umysł.	56	35	9	70
Robotnicy wykwalifikowani	60	27	13	97
Robotnicy niewykwalifik.	67	21	11	50
Rolnicy	77	12	12	50
Pracujący na własny rach.	52	37	11	30
Bierni zawodowo				
Renciści	51	14	35	73
Emeryci	52	23	25	228
Uczniowie i studenci	58	33	10	53
Bezrobotni	65	19	16	111
Gospodynie domowe i inni	60	14	25	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	59	34	7	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	61	35	4	63
sekt. pryw. poza rolnict.	56	31	13	195
prywatnym gosp. rolnym	74	12	14	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	65	24	11	64
301-500	74	19	7	106
501-900	60	21	19	196
901-1200	49	36	15	104
Powyżej 1200 zł	51	33	16	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	59	22	19	239
Średnie	57	25	18	436
Dobre	60	27	12	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	61	19	20	68
Raz w tygodniu	62	21	17	469
1-2 razy w miesiącu	54	27	19	155
Kilka razy w roku	56	32	11	158
W ogóle nie uczestniczy	47	31	22	91
Poglądy polityczne				
Lewica	56	34	10	152
Centrum	65	23	11	276
Prawica	56	30	14	257
Trudno powiedzieć	55	16	30	257

Tabela 7. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół uczą pracy zespołowej, współdziałania przy rozwiązywaniu problemów?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	52	29	19	944
Płeć				
Mężczyźni	50	33	17	442
Kobiety	54	25	21	502
Wiek				
18-24 lat	60	37	3	140
25-34	54	33	13	158
35-44	57	31	13	131
45-54	55	28	17	190
55-64	40	29	31	143
65 lat i więcej	47	17	36	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	18	22	358
Miasto do 20 tys.	44	37	19	128
20-100 tys.	53	29	18	195
101-500 tys.	51	34	16	166
501 tys. i więcej mieszk.	35	46	19	97
Wykształcenie				
Podstawowe	51	19	29	281
Zasadnicze zawodowe	59	25	16	248
Średnie	51	35	14	322
Wyższe	41	45	14	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	42	5	51
Prac. umysł. niż. szczebla	48	41	11	79
Pracownicy fiz.- umysł.	53	36	11	70
Robotnicy wykwalifikowani	58	31	11	97
Robotnicy niewykwalifik.	57	29	14	50
Rolnicy	62	17	21	50
Pracujący na własny rach.	41	39	20	30
Bierni zawodowo				
Renciści	43	28	28	73
Emeryci	45	20	35	228
Uczniowie i studenci	62	36	2	53
Bezrobotni	64	24	13	111
Gospodynie domowe i inni	50	26	24	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	59	35	6	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	51	37	12	63
sekt. pryw. poza rolnict.	48	37	15	195
prywatnym gosp. rolnym	61	18	21	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	61	26	13	64
301-500	59	30	11	106
501-900	56	23	21	196
901-1200	42	35	23	104
Powyżej 1200 zł	53	33	14	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	51	28	21	240
Średnie	50	28	22	436
Dobre	57	30	13	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	56	23	20	68
Raz w tygodniu	53	25	21	470
1-2 razy w miesiącu	52	30	18	155
Kilka razy w roku	47	39	14	158
W ogóle nie uczestniczy	52	30	17	91
Poglądy polityczne				
Lewica	48	37	15	152
Centrum	57	29	15	276
Prawica	53	33	14	257
Trudno powiedzieć	49	19	32	258

Tabela 8. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół zapewniają uczniom odpowiednią opiekę zdrowotną?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	39	15	943
Płeć				
Mężczyźni	43	43	13	442
Kobiety	48	35	17	501
Wiek				
18-24 lat	52	37	11	140
25-34	48	44	8	158
35-44	45	43	11	131
45-54	50	42	8	190
55-64	41	40	19	142
65 lat i więcej	39	28	34	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	23	17	357
Miasto do 20 tys.	45	36	18	128
20-100 tys.	38	47	15	195
101-500 tys.	40	47	14	166
501 tys. i więcej mieszk.	22	70	8	97
Wykształcenie				
Podstawowe	49	24	26	280
Zasadnicze zawodowe	54	34	13	248
Średnie	42	48	10	322
Wyższe	28	62	10	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	24	71	5	51
Prac. umysł. niż. szczebla	39	53	8	79
Pracownicy fiz. - umysł.	54	41	5	70
Robotnicy wykwalifikowani	54	40	6	97
Robotnicy niewykwalifik.	52	33	15	50
Rolnicy	65	21	14	50
Pracujący na własny rach.	31	57	12	30
Bierni zawodowo				
Renciści	45	32	23	73
Emeryci	39	33	28	228
Uczniowie i studenci	57	36	6	53
Bezrobotni	48	39	13	111
Gospodynie domowe i inni	50	28	22	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	44	51	6	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	51	44	5	63
sekt. pryw. poza rolnict.	40	50	11	195
prywatnym gosp. rolnym	62	21	17	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	55	30	15	64
301-500	53	39	8	106
501-900	49	31	20	196
901-1200	30	58	13	104
Powyżej 1200 zł	39	46	16	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	47	36	17	239
Średnie	43	41	15	436
Dobre	48	37	14	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	25	22	68
Raz w tygodniu	47	36	17	469
1-2 razy w miesiącu	44	40	16	155
Kilka razy w roku	45	45	10	158
W ogóle nie uczestniczy	37	52	12	91
Poglądy polityczne				
Lewica	40	50	10	152
Centrum	50	38	12	276
Prawica	43	46	11	257
Trudno powiedzieć	47	26	27	257

Tabela 9. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół zapewniają równy start życiowy młodzieży z różnych środowisk społecznych?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	43	39	18	943
Płeć				
Mężczyźni	42	42	16	442
Kobiety	45	35	20	501
Wiek				
18-24 lat	49	43	7	140
25-34	41	47	12	158
35-44	48	37	15	131
45-54	48	41	11	190
55-64	36	40	24	142
65 lat i więcej	39	24	37	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	28	19	357
Miasto do 20 tys.	34	47	20	128
20-100 tys.	42	41	17	195
101-500 tys.	41	40	19	166
501 tys. i więcej mieszk.	28	58	14	97
Wykształcenie				
Podstawowe	44	27	29	280
Zasadnicze zawodowe	51	35	15	248
Średnie	38	47	14	322
Wyższe	41	51	8	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	45	52	3	51
Prac.umysł.niż.szczegła	36	52	12	79
Pracownicy fiz.- umysł.	41	54	5	70
Robotnicy wykwalifikowani	43	47	10	97
Robotnicy niewykwalifik.	55	31	14	50
Rolnicy	64	21	14	50
Pracujący na własny rach.	35	57	8	30
Bierni zawodowo				
Renciści	39	29	32	73
Emeryci	37	30	33	228
Uczniowie i studenci	42	47	11	53
Bezrobotni	54	33	13	111
Gospodynie domowe i inni	45	33	22	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	39	53	8	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	46	47	7	63
sekt. pryw. poza rolnict.	43	47	10	195
prywatnym gosp. rolnym	63	22	15	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	55	41	4	64
301-500	53	38	9	106
501-900	44	36	20	196
901-1200	30	51	19	104
Powyżej 1200 zł	39	44	17	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	40	41	19	239
Średnie	43	37	21	436
Dobre	47	39	14	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	53	21	26	68
Raz w tygodniu	45	34	21	469
1-2 razy w miesiącu	44	41	15	155
Kilka razy w roku	40	50	10	158
W ogóle nie uczestniczy	32	52	16	91
Poglądy polityczne				
Lewica	40	46	14	152
Centrum	48	40	12	276
Prawica	42	42	16	257
Trudno powiedzieć	42	29	30	257

Tabela 10. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół zapewniają uczniom bezpieczeństwo, chronią przed narkomanią i przemocą?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	45	13	943
Płeć				
Mężczyźni	39	50	11	442
Kobiety	46	40	15	501
Wiek				
18-24 lat	39	58	4	140
25-34	43	48	9	158
35-44	49	41	10	131
45-54	46	47	7	190
55-64	45	37	17	142
65 lat i więcej	33	38	29	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	55	30	15	357
Miasto do 20 tys.	43	42	15	128
20-100 tys.	36	51	13	195
101-500 tys.	30	60	11	166
501 tys. i więcej mieszk.	31	63	6	97
Wykształcenie				
Podstawowe	44	33	22	280
Zasadnicze zawodowe	48	40	12	248
Średnie	38	54	8	322
Wyższe	35	60	5	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	51	3	51
Prac.umysł.niż.szczebła	41	53	6	79
Pracownicy fiz.- umysł.	45	52	3	70
Robotnicy wykwalifikowani	41	49	10	97
Robotnicy niewykwalifik.	60	28	12	50
Rolnicy	45	43	11	50
Pracujący na własny rach.	36	59	5	30
Bierni zawodowo				
Renciści	41	36	23	73
Emeryci	37	37	25	228
Uczniowie i studenci	27	73	0	53
Bezrobotni	48	45	7	111
Gospodynie domowe i inni	48	32	19	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	45	48	6	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	46	51	3	63
sekt. pryw. poza rolnict.	42	50	8	195
prywatnym gosp. rolnym	44	45	12	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	58	34	8	64
301-500	55	36	9	106
501-900	44	41	14	196
901-1200	31	53	16	104
Powyżej 1200 zł	34	58	8	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	42	42	15	239
Średnie	40	45	15	436
Dobre	45	47	8	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	37	18	68
Raz w tygodniu	46	40	14	469
1-2 razy w miesiącu	37	48	15	155
Kilka razy w roku	39	51	9	158
W ogóle nie uczestniczy	33	56	11	91
Poglądy polityczne				
Lewica	43	48	9	152
Centrum	47	45	9	276
Prawica	39	53	8	257
Trudno powiedzieć	41	34	25	257

Tabela 11. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół przygotowują do aktywnego udziału w życiu swojej społeczności lokalnej, np. w wyborach samorządowych, w nieodpłatnej pracy na rzecz swojego środowiska, osiedla, kościoła, wsi lub miasta?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	38	36	25	943
Płeć				
Mężczyźni	33	43	24	442
Kobiety	44	31	26	501
Wiek				
18-24 lat	45	46	9	140
25-34	39	42	19	158
35-44	38	40	22	131
45-54	41	40	19	190
55-64	32	35	33	142
65 lat i więcej	35	19	46	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	47	24	28	357
Miasto do 20 tys.	36	35	28	128
20-100 tys.	38	40	22	195
101-500 tys.	29	50	21	166
501 tys.i więcej mieszk.	26	53	21	97
Wykształcenie				
Podstawowe	43	22	35	280
Zasadnicze zawodowe	41	33	26	248
Średnie	34	47	19	322
Wyższe	33	52	15	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	51	9	51
Prac.umysł.niż.szczebła	32	54	14	79
Pracownicy fiz.- umysł.	36	51	13	70
Robotnicy wykwalifikowani	36	42	21	97
Robotnicy niewykwalifik.	50	31	19	50
Rolnicy	58	27	16	50
Pracujący na własny rach.	33	38	28	30
Bierni zawodowo				
Renciści	37	26	36	73
Emeryci	32	26	42	228
Uczniowie i studenci	40	55	4	53
Bezrobotni	44	34	23	111
Gospodynie domowe i inni	44	25	31	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	36	53	11	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	50	9	63
sekt. pryw. poza rolnict.	36	42	23	195
prywatnym gosp. rolnym	56	27	16	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	40	18	64
301-500	42	40	18	106
501-900	36	31	33	196
901-1200	31	45	25	104
Powyżej 1200 zł	33	49	18	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	37	27	239
Średnie	39	34	27	436
Dobre	40	40	20	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	45	18	37	68
Raz w tygodniu	43	32	25	469
1-2 razy w miesiącu	32	44	25	155
Kilka razy w roku	31	48	20	158
W ogóle nie uczestniczy	35	42	24	91
Poglądy polityczne				
Lewica	38	45	17	152
Centrum	40	42	19	276
Prawica	38	40	22	257
Trudno powiedzieć	38	22	40	257

Tabela 12. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół przygotowują do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i politycznym kraju, np. do udziału w wyborach parlamentarnych, do działalności w różnych stowarzyszeniach i partiach politycznych?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	39	25	942
Płeć				
Mężczyźni	33	45	22	442
Kobiety	39	34	27	501
Wiek				
18-24 lat	36	50	14	140
25-34	34	50	16	158
35-44	35	47	18	131
45-54	41	41	18	190
55-64	35	32	33	142
65 lat i więcej	35	19	46	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	43	29	28	357
Miasto do 20 tys.	38	39	24	128
20-100 tys.	35	39	25	194
101-500 tys.	33	49	18	166
501 tys. i więcej mieszk.	18	59	23	97
Wykształcenie				
Podstawowe	42	23	35	280
Zasadnicze zawodowe	38	38	23	248
Średnie	31	49	20	321
Wyższe	30	55	15	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	57	8	51
Prac. umysł. niż. szczebla	26	57	17	79
Pracownicy fiz.- umysł.	26	62	12	70
Robotnicy wykwalifikowani	37	41	22	97
Robotnicy niewykwalifik.	45	38	17	50
Rolnicy	43	35	23	50
Pracujący na własny rach.	27	41	32	30
Bierni zawodowo				
Renciści	39	25	36	73
Emeryci	35	24	42	227
Uczniowie i studenci	37	60	3	53
Bezrobotni	43	38	18	111
Gospodynie domowe i inni	41	31	29	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	57	11	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	28	55	17	63
sekt. pryw. poza rolnict.	32	46	22	195
prywatnym gosp. rolnym	41	36	23	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	41	17	64
301-500	44	42	14	106
501-900	35	34	31	196
901-1200	27	47	26	104
Powyżej 1200 zł	31	49	20	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	39	24	239
Średnie	37	35	28	435
Dobre	34	45	21	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	20	29	68
Raz w tygodniu	37	36	27	469
1-2 razy w miesiącu	33	46	21	154
Kilka razy w roku	33	47	20	158
W ogóle nie uczestniczy	31	43	26	91
Poglądy polityczne				
Lewica	37	47	17	152
Centrum	37	45	18	276
Prawica	38	41	21	256
Trudno powiedzieć	33	27	41	257

Tabela 13. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół przygotowują do życia rodzinnego - do małżeństwa, wychowywania dzieci?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	42	21	943
Płeć				
Mężczyźni	33	47	20	442
Kobiety	39	38	23	501
Wiek				
18-24 lat	43	49	8	140
25-34	36	50	14	158
35-44	38	48	15	131
45-54	41	43	16	190
55-64	26	44	30	142
65 lat i więcej	33	25	41	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	47	30	23	357
Miasto do 20 tys.	34	43	23	128
20-100 tys.	31	50	20	195
101-500 tys.	28	50	23	166
501 tys. i więcej mieszk.	24	61	14	97
Wykształcenie				
Podstawowe	40	29	32	280
Zasadnicze zawodowe	44	38	18	248
Średnie	31	52	17	322
Wyższe	24	60	16	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	30	56	14	51
Prac.umysł.niż.szczegła	31	59	9	79
Pracownicy fiz.- umysł.	35	53	11	70
Robotnicy wykwalifikowani	36	46	18	97
Robotnicy niewykwalifik.	52	37	11	50
Rolnicy	47	37	16	50
Pracujący na własny rach.	26	60	14	30
Bierni zawodowo				
Renciści	33	35	33	73
Emeryci	30	33	37	228
Uczniowie i studenci	34	61	5	53
Bezrobotni	51	36	13	111
Gospodynie domowe i inni	35	30	35	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	31	58	11	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	34	55	11	63
sekt. pryw. poza rolnict.	36	47	17	195
prywatnym gosp. rolnym	48	36	17	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	46	40	14	64
301-500	40	47	13	106
501-900	36	38	26	196
901-1200	24	49	27	104
Powyżej 1200 zł	27	54	19	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	43	22	239
Średnie	35	41	23	436
Dobre	39	44	18	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	27	28	68
Raz w tygodniu	39	39	22	469
1-2 razy w miesiącu	33	46	20	155
Kilka razy w roku	30	55	16	158
W ogóle nie uczestniczy	34	43	23	91
Poglądy polityczne				
Lewica	32	50	18	152
Centrum	37	47	16	276
Prawica	36	46	19	257
Trudno powiedzieć	38	29	32	257

Tabela 14. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie polskie szkoły na ogół uczą radzenia sobie z problemami, jakie niesie współczesne życie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	38	46	16	945
Płeć				
Mężczyźni	35	51	14	442
Kobiety	40	43	18	503
Wiek				
18-24 lat	40	55	5	140
25-34	39	49	12	158
35-44	33	57	10	131
45-54	41	48	11	190
55-64	30	49	21	144
65 lat i więcej	40	28	33	181
Miejsce zamieszkania				
Wies	46	35	19	358
Miasto do 20 tys.	33	52	15	128
20-100 tys.	37	49	15	195
101-500 tys.	35	51	15	166
501 tys. i więcej mieszk.	21	72	7	97
Wykształcenie				
Podstawowe	39	35	27	281
Zasadnicze zawodowe	44	42	15	248
Średnie	35	55	10	322
Wyższe	26	66	7	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	24	73	3	51
Prac.umysł.niż.szczebła	29	64	7	79
Pracownicy fiz.- umysł.	35	55	10	70
Robotnicy wykwalifikowani	42	48	10	97
Robotnicy niewykwalifik.	38	53	9	50
Rolnicy	57	36	7	50
Pracujący na własny rach.	30	55	15	30
Bierni zawodowo				
Renciści	32	41	27	73
Emeryci	38	33	29	229
Uczniowie i studenci	34	64	2	53
Bezrobotni	45	44	12	111
Gospodynie domowe i inni	41	33	26	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	59	6	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	34	64	2	63
sekt. pryw. poza rolnict.	31	55	14	195
prywatnym gosp. rolnym	53	37	10	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	46	12	64
301-500	43	46	11	107
501-900	42	39	18	196
901-1200	29	54	17	104
Powyżej 1200 zł	29	59	12	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	46	18	241
Średnie	38	43	18	436
Dobre	38	52	11	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	41	42	16	68
Raz w tygodniu	39	42	19	471
1-2 razy w miesiącu	36	49	15	155
Kilka razy w roku	33	57	10	158
W ogóle nie uczestniczy	39	49	11	91
Poglądy polityczne				
Lewica	32	54	14	152
Centrum	40	50	10	276
Prawica	38	51	11	257
Trudno powiedzieć	38	33	28	258